

*Кретова І. Ю.,**здобувач кафедри теорії держави і права**Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ОСОБЛИВОСТІ ТЛУМАЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ

Анотація. У статті визначаються основні принципи, правила та підходи до тлумачення міжнародних договорів про права людини, з урахуванням позицій міжнародних судових чи моніторингових органів Організації Об'єднаних націй, Європейського Союзу та Ради Європи, юрисдикція яких поширюється на питання тлумачення й застосування відповідних міжнародно-правових угод.

Ключові слова: тлумачення права, права людини, міжнародні договори, принципи тлумачення, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейський суд з прав людини.

Постановка проблеми. В умовах кардинальних суспільних перетворень особливого значення набувають міжнародні стандарти у галузі прав людини, які покликані стати основою розвитку та модернізації національної правової системи. Міжнародні стандарти прав людини – той необхідний мінімум соціально-змістовних ознак (які можна визначити виключно у консенсусно-договірному порядку, оскільки останні об'єктивно не мають апріорного змісту, незалежного від соціального буття), концентроване ядро широко визнаних загальнолюдських цінностей, які мають поважати у кожному випадку реалізації відповідних прав людини [1, с. 6]. Стандарти прав людини увібрали в себе найвищі досягнення загальнолюдської духовної культури, виражають змістовну принцип правової рівності, закріплюють такі правила поведінки держави із людиною, які не принижують людську гідність, і які є підставою для вирішення правових справ та розвитку права у будь-яких формах [2, с. 10].

В Україні питання міжнародних стандартів прав людини сьогодні продовжують відігравати важливу роль, особливо у світлі реформування системи державних органів. Їх імплементація та ефективна реалізація у межах національного правопорядку зумовлює нагальність проблематики тлумачення міжнародних договорів про права людини, які складають основу цих стандартів. Н. М. Раданович справедливо підкреслює, що особливості міжнародних договорів про права людини зумовлюють не лише їх особливий статус у системі міжнародних договорів загалом, а й відрізняють їх від інших джерел права тієї чи іншої держави, зокрема від інших нормативно-правових договорів, якщо міжнародні договори включаються державою до складу її законодавства [3, с. 11]. Виходячи з цього, можна стверджувати, що національна правотворчість і національне правотлумачення, які задіяні для національної імплементації даних договорів, матимуть певну специфіку порівняно із аналогічними видами державної діяльності, здійснюваними в інших ситуаціях.

Стан наукового дослідження. З різних точок зору проблем тлумачення міжнародного права та прав людини торкались як вітчизняні, так й іноземні вчені, серед яких: Е. Бредлі, М. Вовпенко, Г. Гаджиев, В. Гончаров, Л. Гусейнов, Д. Гом'єн, М. Дженіс, Дж. Летсас, І. Лукашук, Дж. МакБрайд, В. Мармазов, П. Рабінович, І. Сліденко, О. Трагнюк, В. Туманов, С. Федик, Д. Дж. Харріс, Г. Христова, О. Черданцев, С. Шевчук та

ін. Однак особливості тлумачення міжнародних договорів про права людини потребують подальшого аналізу у світлі новітніх тенденцій розвитку міжнародного та національного права.

Мета даної статті полягає у визначенні основних принципів, правил та підходів до тлумачення міжнародних договорів, які закріплюють права людини, з урахуванням позицій міжнародних судових, квазісудових чи моніторингових органів, юрисдикція яких поширюється на питання тлумачення та застосування відповідних міжнародно-правових угод.

Виклад основного матеріалу. В одному з перших дисертаційних досліджень в Україні, присвяченому принципам правотлумачення, С. В. Прийма доводить, що тлумачення норм права є різновидом юридичної діяльності, що має пізнавальний характер, ґрунтується на певних принципах і здійснюється відповідним суб'єктом з метою відшукування й уточнення змісту норм права, а в необхідних випадках передбачає також його роз'яснення для інших суб'єктів. Тлумаченню права притаманні такі основні сутнісні риси: 1) воно є різновидом юридичної діяльності; 2) має пізнавальний (інтелектуальний, розумовий, творчий) характер; 3) має цільовий характер; 4) має уточнюючу (конкретизаційну) природу, що обумовлюється нормативністю права; 5) має опосередкований характер; 6) здійснюється різними суб'єктами, особливості яких визначають види тлумачення; 7) ґрунтується на певних принципах [4, с. 13]. Як слушно зазначає І. І. Лукашук, разом з ускладненням права і розв'язуваних ним завдань ускладняється і процес його тлумачення. Чим складнішою є правова система, чим більше є розв'язуваних нею проблем, тим більш важкі завдання стоять перед тлумаченням. Цілком зрозуміло, що особливо важкою справою є тлумачення норм такої надскладної макросистеми, яку представляє собою сучасне міжнародне право [5]. Передусім слід підкреслити, що тлумачення міжнародного договору має здійснюватися у відповідності з основними принципами міжнародного права. Воно не повинно вести до результатів, що суперечать цим принципам, порушувати суверенітет держав, їх основні права і права людини. Це один з найважливіших принципів тлумачення міжнародних договорів. Тлумачення, що порушує основні принципи міжнародного права, є недійсним [6, с. 98].

А. М. Талалаєв також наголошує, що тлумачення положень міжнародного договору є одним з випадків тлумачення юридичної норми, тому до нього повинні бути застосовані всі прийоми тлумачення, відомі в теорії права і внутрішньодержавній практиці, за винятком тих, які суперечать самій природі міжнародного права, заснованого на добровільній угоді суверенних суб'єктів. До цих прийомів, або способів, відносяться: грамаічне (словесне), логічне, історичне, систематичне і казуальне (тобто звичайне, практичне) тлумачення. Крім того, в системі тлумачення міжнародних договорів існують принципи тлумачення – загальні правила, які повинні дотримуватися як обов'язкові норми при тлумаченні міжнародних договорів [6, с. 95].

О. Я. Трагнюк вибудовує цілісну систему принципів, які використовуються у міжнародно-правовій практиці тлумачення

ня договорів. Вона пропонує виділити серед них такі групи [7, с. 95]: принципи тлумачення, які прямо закріплені в міжнародно-правових актах і мають юридично-обов'язкову силу (зокрема містяться у Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.); принципи, які витікають із загально-визнаних принципів і норм міжнародного права (зокрема принцип єдності тлумачення прямо впливає із принципу суверенної рівності держав); принципи, які існують у вигляді звичаєвої норми, що закріпилася у практиці (наприклад, принцип ефективності); принципи, які існують у вигляді «загальних принципів права, визнаних цивілізованими націями», які закріплені у п. «с» ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН; принципи, які розвиваються у практиці сучасних міжнародних судових органів (принцип «оціночних меж» або «дискреційних рамок», «принцип додаткових (домислованих) повноважень» і тощо), і пов'язані із характерними особливостями цих органів, до юрисдикції яких віднесене тлумачення міжнародних угод як установчого характеру (установчі договори Співтовариств у Суді ЄС), так і угод, для контролю за виконанням яких, були створені судові органи (Європейська конвенція з прав людини 1950 р. у Європейському суді з прав людини); принципи, що впливають із специфіки міжнародних договорів, які укладаються на двох або більше мовах, тобто, принципи, які використовуються у зв'язку з багатомовністю аутентичних текстів міжнародних договорів; принципи, які відображені у практиці держав і в доктрині – їх сила – в обґрунтованості і доцільності, а також вони є проявом принципу справедливості у здійсненні певної юридичної діяльності; принципи тлумачення міжнародних договорів, які є частиною національного законодавства, і які застосовують національні судові органи.

Основні правила (підходи) до тлумачення міжнародних договорів, у тому числі міжнародних угод про права людини, визначаються у Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. До таких правил належать: договір повинен тлумачитись добросовісно відповідно до звичайного значення, яке слід надавати термінам договору в їхньому контексті, а також у світлі об'єкта і цілей договору; для цілей тлумачення договору контекст охоплює, крім тексту, включаючи преамбулу й додатки: а) усяку угоду, яка стосується договору і якої було досягнуто між усіма учасниками у зв'язку з укладенням договору; б) усякий документ, складений одним або кількома учасниками у зв'язку з укладенням договору і прийнятий іншими учасниками як документ, що стосується договору. Поряд з контекстом враховуються: усяка наступна угода між учасниками щодо тлумачення договору або застосування його положень; *наступна практика застосування договору*, яка встановлює угоду учасників щодо його тлумачення; *будь-які відповідні норми міжнародного права*, які застосовуються у відносинах між учасниками; можливість звернення до додаткових засобів тлумачення, в тому числі до підготовчих матеріалів та до обставин укладення договору, якщо тлумачення залишає значення двояким чи неясним; або призводить до результатів, які є явно абсурдними або нерозумними (див. ст. 31, 32 Віденської конвенції про право міжнародних договорів).

Вказані загальні правила (принципи) тлумачення використовуються при інтерпретації міжнародних угод щодо прав людини, хоча їх застосування має певні особливості. На думку Л. Г. Гусейнова, особлива природа міжнародних «правозахисних» договорів, яка визнана як в доктрині, так і в практиці міжнародного права, не може не переломлюватися і через їх тлумачення: зокрема, вона вимагає від інтерпретатора надання вирішального значення їх об'єкту і цілям, з можливим ігноруванням при цьому інших засобів і прийомів тлумачен-

ня. Інакше кажучи, специфічна природа зазначених договорів «сповіщає» процесу їх тлумачення про цільову орієнтацію; досягнення саме ефективного захисту прав людини стає головним мірилом для «зважування» найбільш адекватної реалізації державою цих прав [8].

Важливу роль при тлумаченні міжнародних договорів щодо прав людини відіграють судові чи квазісудові органи, до юрисдикції яких належить тлумачення та застосування відповідних угод, а також комітети та інші міжнародні інституції, які складають моніторинговий механізм тих чи інших міжнародно-правових договорів. Як зазначає О. І. Вінгловська, завданням всевітніх та регіональних міжнародних органів захисту прав людини є, насамперед, вироблення таких змістовно-визначених принципів і критеріїв, яким у кожному випадку мають відповідати конкретні соціальні можливості людини, а також у визначенні легітимних меж розсуду органів державної влади при встановленні останніми конкретного змісту й обсягу гарантованих нею прав людини [1, с. 6].

Особливості тлумачення ними міжнародних договорів з прав людини зумовлені унікальною природою інституту прав людини як предмету інтерпретації, адже останні торкаються засадничих загальнолюдських цінностей. Так, *Комітет ООН з прав людини*, створений на підставі *Міжнародного пакту про громадянські та політичні права* для тлумачення Пакту, заявив, що «праву на життя занадто часто дається вузьке тлумачення. Вираз невід'ємне право на життя не може бути правильно зрозуміло, якщо його тлумачити обмежено, і захист цього права вимагає від держав прийняття конструктивних заходів» [9]. Подібно до цього П. М. Рабінович та С. П. Рабінович висловлюють занепокоєність, що жоден з міжнародних правових актів не містить загального визначення поняття «людська гідність», що зумовлює неоднозначне розуміння зазначеного поняття і може призвести до його невиправдано звуженого розуміння; його чітке визначення могло б виступати формальною підставою для розширення можливостей забезпечення, охорони й захисту прав людини [10, с. 171].

У межах *Європейського Союзу* (далі – ЄС) Суд Європейського Союзу використовує майже усі методи тлумачення, відомі теорії і практиці застосування міжнародних договорів (буквальний, історичний, систематичний, телеологічний). Якщо історичний метод тлумачення має, як правило, обмежене значення, а буквальний використовується для визначення особливостей механізму розгляду спорів у межах ЄС, то систематичному і телеологічному методам надається очевидна перевага [11, с. 13]. Використання цільового тлумачення дало можливість Суду ЄС не лише суттєвим чином розширити межі власної компетенції, але і виробити певні доктрини (принципи) права ЄС – верховенства права ЄС та прямої дії права ЄС у національних системах права держав-членів. Нині ці принципи є основними юридичними засадами європейської інтеграції. Телеологічне тлумачення також забезпечує однакове розуміння усіма державами-членами права ЄС. Застосування зазначених методів тлумачення Судом ЄС відбувається під впливом політики Європейського Союзу, метою якої є сприяння європейській інтеграції і формування Європейського правового простору.

У рамках *Ради Європи* (далі – РЕ) прийнято ряд документів, метою яких є проголошення і гарантування основних прав людини на європейському континенті. Серед таких документів слід назвати Європейську соціальну хартію (переглянуту, 1996 р.). В. Соколов вважає, що для правильного розуміння норм, більшість яких сформульовано як оціночні поняття, особливо важливими стають правоположення Комітету із соціальних прав, який є єдиним органом офіційного тлумачення цього міжнарод-

ного договору [12]. Автор посилається на позицію європейських учених, які вважають, що «прикметник «соціальний» має тлумачитись у ширшому розумінні – як «пов'язаний з суспільством», а не винятково орієнтований на захист відносин, пов'язаних із працею. Крім того, В. Соколов слушно зазначає, що однією з особливостей соціально-економічних прав є залежність рівня їх реалізації від можливостей національної економіки. Стандарти соціально-економічних прав людини не повинні ототожнюватися з тим чи іншим типом політичного устрою держави, системи економіки або певною стандартизованою інституцією. Отже, під час конструювання стандартів необхідно передбачати можливість тлумачення окремого права людини з урахуванням особливостей того чи іншого суспільства [12].

Особливого значення протягом останнього часу набуло тлумачення Конвенції про захист права людини і основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція) Європейським судом з прав людини (далі – Суд) як одним з найефективніших органів, який має «право прийому і розгляду індивідуальних скарг (петицій) від громадян і організацій – жертв порушень прав людини [13]. В. П. Кононенко указує, що інтерпретація Конвенції передбачає переважно еволютивний і динамічний методи тлумачення, а не статичний та історичний. При тому автор доходить висновку, що врахуванням Судом принципу «*stare decisis*» («стояти на вирішеному») виступає своєрідним механізмом стримувань і противаг у практиці Суду: «*stare decisis*» обмежує «динамічність» динамічного тлумачення, а останнє не дає йому жорстко стояти на позиціях своїх прецедентів, які з плином часу можуть застаріти й перестати відповідати цілям Конвенції [14, с. 13].

Принципи та підходи, які використовує Суд, не викладені буквально у тексті Конвенції, тобто, самі вони є результатом її динамічного (еволюційного) тлумачення та стосуються передусім змісту гарантованих нею прав і свобод та відповідних обов'язків держави, що дозволяє обґрунтувати доцільність їх застосування при тлумаченні прав людини на національному рівні. У наших попередніх публікаціях ми вже зазначали, що серед таких принципів та підходів слід назвати: врахування національного права європейських країн та міжнародних стандартів; принцип пропорційності та «справедливого балансу»; доктрина «меж розсуду»; доктрина «четвертої інстанції»; принципи ефективного тлумачення; послідовність інтерпретації Конвенції у цілому; обмеження в інтерпретації; автономне значення термінів [15, с. 167-169].

До прикладу, у справі *Вінтерверп проти Нідерландів* (*Winterwerp v. The Netherlands, 1979 p.*) міститься яскравий приклад обґрунтування динамічного тлумачення Конвенції: «У Конвенції не говориться, що слід розуміти під словом «душевнхворі». Цьому терміну неможна дати остаточне тлумачення: (...) його значення постійно змінюється разом з розвитком досліджень в галузі психіатрії; більш гнучкими стають методи лікування, і змінюється ставлення суспільства до душевних захворювань, при цьому в суспільстві зростає розуміння проблем душевнхворих». У цій же справі щодо доктрини «меж розсуду» Суд указав: «при вирішенні питання про те, чи слід будь-яку особу тримати в ізоляції як «душевнхворого», необхідно, щоб були визнані певні повноваження національних органів влади, оскільки саме вони, насамперед, повинні оцінити, які наводяться у кожному конкретному випадку докази».

У справі *Ілхан проти Туреччини* (*Ilhan v. Turkey, 2000 p.*) Суд сформулював принцип ефективного тлумачення Конвенції: «стаття 2 Конвенції, яка охороняє право на життя ..., вважається одним з найбільш фундаментальних положень Конвенції, від якої не може бути зроблено ніякого відступу. Разом зі статтею 3

Конвенції вона також закріплює одну з базових цінностей демократичних суспільств держав-учасниць РС. Тому перерахування обставин, за яких позбавлення життя може бути виправдане, є вичерпним. Об'єкт і мета Конвенції як інструменту захисту конкретної людини також вимагає тлумачення і застосування статті 2 таким чином, щоб зробити цей захист практичним і ефективним». На прикладі тлумачення недоторканності життя М. де Сальвіа демонструє також застосування *принципу обмеження в інтерпретації*. Так, з одного боку, Конвенція дозволяє крайнє втручання, яке може призвести до позбавлення життя особи, а з іншого боку, Конвенція забороняє умисне позбавлення життя, дотримуючись винятків, що вимагають обмежувального тлумачення [16, с. 83].

Стосовно принципу «четвертої інстанції» М. де Сальвіа пояснює, що ґрунтуючись на твердженнях, зроблених під час розробки Конвенції, практика Суду уточнює, що в жодному разі транснаціональний суддя не може контролювати спосіб застосування національними судами внутрішнього права до обставин справи. Таким чином, якщо мала місце помилка щодо оцінки фактичних обставин або щодо застосування права, ця обставина має враховуватися, тільки якщо вона одночасно завдала посягання на одне з гарантованих Конвенцією прав. Іншими словами, Суд не є «четвертою інстанцією» по відношенню до національних судів [16, с. 1041].

Нарешті, застосування *принципу автономного тлумачення* сприяє уніфікації стандартів правозастосування у різних державах-учасницях РС. Автономність понять полягає у незалежності висновків Суду від розуміння того чи іншого терміну, поширеного в окремих державах, однак Суд санкціонує і певний рівень «гнучкості» при здійсненні такої інтерпретації правозастосовними органами країн-учасниць за умови, що їхня інтерпретація терміну видаватиметься достатньо «розумною» і такою, що відповідає змісту Конвенції. У підсумку слід підкреслити, що всі доктрини та принципи тлумачення прав людини, гарантованих Конвенцією, є взаємозалежними та взаємодоповнюючими, через що їх системне застосування забезпечує кумулятивний ефект, який полягає в ефективності захисту прав людини на національному та європейському рівнях.

Висновки. Міжнародні договори про права людини займають особливе місце у системі міжнародно-правових актів, що обумовлено беззаперечною цінністю, яку становлять права людини для сучасного світу. Цим, у свою чергу, пояснюється і специфіка тлумачення норм про права людини. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що при застосуванні міжнародно-правових договорів про права людини на національному рівні мають враховуватися як способи та правила тлумачення, вироблені у межах національної теорії права, так і принципи тлумачення, визнані у міжнародному праві. При тлумаченні положень міжнародних договорів про права людини слід брати до уваги позицію міжнародних судових, квазісудових чи моніторингових органів, юрисдикція яких поширюється на питання тлумачення та застосування відповідної міжнародної угоди. Використання загальних принципів інтерпретації, а також спеціальних правил та доктринальних підходів, які вироблені цими міжнародними органами та установами, при тлумаченні обсягу та змісту прав людини та національному рівні має стати предметом подальших досліджень. У будь-якому разі таке тлумачення має забезпечити зважене застосування традиційних підходів та принципів інтерпретації норм права, дотримання балансу між обмеженням сфери поширення того чи іншого права та його розширенням, між динамічністю тлумачення та дотриманням цілей міжнародних документів про права людини.

Література:

1. Вінгловська О. І. Імплементация міжнародних стандартів прав дитини в національному законодавстві України : автореф. дис. канд. юрид. наук; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2000. – 20 с.
 2. Білас Ю. Ю. Європейські стандарти прав людини в контексті правозастосування сучасної України: автореферат. канд. юридичних наук, 12.00.12 – філософія права / Ю. Ю. Білас. – К. : Нац. акад. внутрішніх справ, 2011. – 19 с.
 3. Раданович Н. М. Національна імплементация міжнародних договорів щодо прав людини: загальнотеоретичне дослідження: (на матеріалах впровадження конвенції про захист прав і основних свобод людини): автореф. дис. канд. юрид. наук / Н. М. Раданович. – Львів: Б.в., 2000. – 19 с.
 4. Прийма С. В. Принципи тлумачення норм права: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / С. В. Прийма. – Харків: Б.в., 2011. – 18 с.
 5. Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Том I. Заключение международных договоров – М. : Волтерс Клувер, 2004 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pravoznavec.com.ua/books/131/9055/33/#chapter>.
 6. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий / Сост.: А. Н. Талалаев (Коммент.) ; отв. ред.: Н. В. Захарова (предисл.) – М. : Юрид. лит., 1997. – 336 с.
 7. Трагнюк О. Я. Тлумачення міжнародних договорів: теорія і досвід європейських міжнародних судових органів : дис. канд. юрид. наук / О. Я. Трагнюк. – Х. : Б. в., 2003. – 205 с.
 8. Гусейнов Л. Особенности толкования международных договоров о правах человека / Лагиф Гусейнов // Белорусский журнал международного права и международных отношений 1999 – № 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ilia.humanrightshouse.org/mod/resource/view.php?id=1355>.
 9. Роль международных прав человека в национальном законодательстве по охране психического здоровья: Отдел охраны психического здоровья и предупреждения токсикомании Всемирной организации здравоохранения [Электронный ресурс]. – Режим доступа http://www.who.int/mental_health/policy/version_russe.pdf.
 10. Права людини: соціально-антропологічний вимір. Колективна монографія. Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України / Редкол.: П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. – Серія І. Дослідження та реферати. Випуск 13. – Львів: Світ, 2006. – 280 с.
 11. Трагнюк О. Я. Тлумачення міжнародних договорів: теорія і досвід європейських міжнародних судових органів: автореферат дис. канд. юрид. наук: 12.00.11 Міжнародне право / О. Я. Трагнюк. – Х. : Б. в., 2003. – 20 с.
 12. Соколов В. Соціально-економічні стандарти та права людини в Європейському Союзі на сучасному етапі його розвитку / В. Соколов // Віче. – 2009. – № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1638/>.
 13. Ліщина І. Міжнародні механізми захисту прав людини / І. Ліщина // Громадянське суспільство. – 2001. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n21texts/lischyna.htm#p5>.
 14. Кононенко В. П. Звичаєва природа прецедентного характеру рішень Європейського суду з прав людини: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.11 – міжнародне право / В. П. Кононенко; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2009. – 19 с.
 15. Кретова І. Тлумачення положень про права людини Страсбурзьким судом: основні принципи та доктрини / І. Кретова // Вісник Національної академії правових наук України. – 2014. – № 4. – С. 165-175.
 16. Сальвіа М. Прецеденты Европейского Суда по правам человека. Руководящие принципы судебной практики, относящейся к Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. Судебная практика с 1960 по 2002 г. / М. де Сальвиа. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. – 1072 с.
- Кретова И. Ю. Особенности толкования международных договоров по правам человека**
Аннотация. В статье определяются основные принципы, правила и подходы к толкованию международных договоров по правам человека, с учётом позиций международных судебных либо мониторинговых органов Организации Объединённых Наций, Европейского Союза и Совета Европы, юрисдикция которых распространяется на вопросы толкования и применения, соответствующих международно-правовых соглашений.
Ключевые слова: толкование права, права человека, международные договоры, принципы толкования, Конвенция о защите прав человека и основных свобод, Европейский суд по правам человека.
- Kretova I. The particularities of interpretation of international human rights treaties**
Summary. The article is devoted to the main principles, rules and approaches to interpretation of international human rights treaties in light of the case law and the views of international judicial and monitoring bodies of the United Nations Organization, the European Union and the Council of Europe, authorized for interpretation and application of the relevant international agreements.
Key words: interpretation of law, human rights, international treaties, principles of interpretation, European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights.